

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

Iktatószám: XX-AJFO/91/.../2017.
Hivatkozási szám: III/668/2017.

Alkotmánybíróság
Budapest
Donáti utca 35-45.
1015

Tárgy: a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 461. § (4) bekezdésével kapcsolatos, III/668/2017. számon érkezett bírói indítvány (kábitószert mennyiség meghatározása)

Az Alkotmánybíróság honlapjára felkerült a III/668/2017. számú indítvány, melyben az indítványozó a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 461. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és pro futuro megsemmisítését, valamint jogalkotó általi mulasztás megállapítását kérte az Alkotmánybíróságtól.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 57. § (1b) bekezdésében foglaltak szerint az igazságügyi miniszternek, mint a törvény kezdeményezőjének lehetősége van az ügyvel kapcsolatos álláspontjáról az Alkotmánybíróságot tájékoztatnia.

Tekintettel arra, hogy a Btk. előkészítése az igazságügyért felelős miniszter első helyi kodifikációs feladat- és hatáskörének részét képezi, ezért az indítvánnyal összefüggő jogi véleményemről az alábbiak szerint tájékoztatom.

1. Jogalkotó általi mulasztás indítványozása:

Az indítvány 2. oldalán olvasható, hogy „[a] törvényszék álláspontja szerint a jogalkotó az alaptörvény-ellenességet mulasztással idézte elő, ezért a törvényszék indítványozza, hogy a mulasztást elkövető szervet – határidő megjelölésével – az Alkotmánybíróság hívja fel feladatának teljesítésére. (AB törvény 41. § (1) és 46. § (1) bekezdése)”

Ugyanakkor a hivatkozott Abtv. 46. § (1) bekezdése ilyen lehetőséget nem biztosít az indítványozó számára, hanem azt rögzíti, hogy abban az esetben, ha az Alkotmánybíróság hatáskörei gyakorlása

során folytatott eljárásában a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállását állapítja meg, a mulasztást elkövető szervet – határidő megjelölésével – felhívja feladatának teljesítésére. Az Abtv. 46. § (2) bekezdése alapján jogalkotói feladat elmulasztásának minősül, ha nemzetközi szerződésből származó jogalkotói feladat elmulasztása valósul meg, vagy kifejezett jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladat ellenére nem került sor a jogszabály megalkotására, vagy a jogi szabályozás Alaptörvényből levezethető lényeges tartalma hiányos.

Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezésekkel szemben az Abtv. 25. §-ával kapcsolatban támasztott követelményeket összefoglalóan a 3058/2015. (III. 31.) AB végzésében rögzítette {Indokolás [8]–[23]}, mely szerint nem alkalmas az indítvány érdemi elbírálásra, ha olyan jogkövetkezmény alkalmazását kéri az indítványozó, amelynek kezdeményezésére nem jogosult, ilyennek tekinthető a mulasztás megállapítása, ami az Alkotmánybíróság mérlegelésén alapuló lehetséges jogkövetkezmény [3230/2013. (XII. 21.) AB végzés, 3238/2013. (XII. 21.) AB végzés, 3135/2013. (VII. 2.) AB határozat].

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatára tekintettel az indítvány e részének és az erre alapozott érvrendszernek az érdemi elbírálásra való alkalmassága álláspontom szerint nem állapítható meg.

2. Az Alaptörvény C) cikkének sérelme – a hatalom megosztásának elve:

Az Alkotmánybíróság a 11/2015. (V. 14.) AB határozatában a hatalommegosztás elve és a bírói hatalmi ág önálló jogszabály-értelmező tevékenységének vizsgálata során – a korábbi alkotmánybírósági gyakorlatot megerősítve – a következő megállapításokat tette: „[a]z Alkotmánybíróság a hatalommegosztás elvével számos határozatában foglalkozott. Az egyes állami szervek hatáskörének világos elválasztásával összefüggésben azt mondta ki, hogy »[a] hatalmi ágak elválasztásának elve nem pusztán annyit jelent, hogy az egyik hatalmi ág nem vonhatja el a másik jogosítványait, hanem azt is jelenti: a demokratikus jogállamban korlátlan és korlátozhatatlan hatalom nincs, s ennek érdekében bizonyos hatalmi ágak szükségképpen korlátozzák más hatalmi ágak jogosítványait« [28/1995. (V. 19.) AB határozat, ABH 1995, 142, 143.]. A bírói hatalmi ágat, amely elválik a törvényhozó és a végrehajtó hatalomtól, az állami hatalom azon megnyilvánulásaként írta le az Alkotmánybíróság, amely »az erre rendelt szervezet útján a vitássá tett vagy megsértett jogról – törvényben szabályozott eljárás során – kötelező erővel dönt« [53/1991. (X. 23.) AB határozat]. »A hatalommegosztás elvéből következik a bíróságnak az Alkotmány 45. § (1) bekezdésében meghatározott igazságszolgáltatási monopóliuma, amely végső soron az egyedi ügyekben, a 46. § (1) bekezdésében rögzített ítélkezési tevékenység kizárólagosságában ölt testet« [62/2006. (XI. 23.) AB határozat, ABH 2006, 713.]”

A 11/2015. (V. 14.) AB határozat e körben visszautalt arra is, hogy „[a] bírói hatalmi ág önálló jogszabály-értelmező tevékenységének jelentőségét hangsúlyozta az Alkotmánybíróság a 42/2004. (XI. 9.) AB határozatban is, a hatalommegosztás szempontjából. E döntés többek között rámutatott: »[a] jogalkalmazás egységességének biztosítása érdekében többféle alkotmányos megoldás lehetséges az igazságszolgáltatás rendszerén belül. Önmagában azzal a ténnyel nem sérül a jogalkotói hatalom, benne a törvényhozói hatalmi ág alkotmányos jogköre, hogy a bírói hatalom a jogszabályoknak egységesen alkalmazandó tartalmat ad. A »'bírói jogalkotás'«, amíg az kizárólag a jogszabályok értelmezésén alapul (amíg a bírói-ítélkezési hatalom nem veszi át alapvetően és közvetlenül a jogalkotás funkcióját), nem kerül ellentétbe a hatalommegosztás elvével. (ABH 2004, 551, 571.)«”

Az indítványozó az Alaptörvény C) cikkének sérelme kapcsán is – az 1. pontban kifejtett és valójában nem indítványozható – jogalkotói mulasztással érvel, amikor azt állítja, hogy „[e]setlegesen értelmező rendelkezés útján a jogalkotónak kellett volna megállapítania, kit tekinthet a jogalkalmazó „hózzá nem szokott fogyasztónak”, és mi „az átlagos hatásos adag”, az értelmező rendelkezés hiányát a jogalkalmazó nem pótolhatja.”. Emellett az indítvány szerint valamennyi kábítószer vonatkozásban szükséges a csekély, jelentős és különösen jelentős mennyiségnek megfelelő tömeg jogalkotó általi pontos meghatározása, mert a jogalkalmazó jelenleg az orvosszakértő kirendelésével határozhatja meg a támadott jogszabályhely pontos tartalmát.

Megjegyzendő, hogy a hatályos büntetőjogi szabályozásban a kábítószerrel kapcsolatban elkövetett bűncselekmények minősítése elsősorban azon alapul, hogy az elkövetési magatartás a kábítószer kínálati vagy keresleti oldalhoz tartozik. A kábítószer, mint elkövetési tárgy mennyisége csupán ezt követően van hatással a bűncselekmény minősítésére.

A kábítószer mennyiségének és a kábítószerrel kapcsolatban elkövetett egyes bűncselekmények minősítő körülményeként megjelenő mennyiségi határok meghatározásának elvei az idők során többször módosultak. A történeti hűség kedvéért meg kell jegyezni, hogy először a Legfelsőbb Bíróság BK. 75. számú állásfoglalása, a VI. számú Büntető Elvi Döntése, majd a BK. 155. számú állásfoglalása tett kísérletet a csekély, illetve a jelentős mennyiség határértékeinek meghatározására. A Legfelsőbb Bíróság megjelölt határozatai jellemzően olyan szófordulatokat tartalmaztak, mint „az átlagos kábítószer fogyasztó mintegy egy évi fogyasztásának megfelelő mennyiségű kábítószer”, „a gyógyászatban nem használatos kábítószerknél a mérgezést okozó mennyiség”, vagy „a kábítószerhez hózzá nem szokott fogyasztóra vonatkoztatott halálos, illetve mérgező adag”. A VI. számú Büntető Elvi Döntés, és a BK. 155. számú állásfoglalás definíciói alapján a leggyakrabban előforduló kábítószeres esetekben a szakértő testületek határozták meg a csekély mennyiség felső és a jelentős mennyiség alsó határát.

A kábítószeres mennyiségi határértékének pontos meghatározására először a hatályos jogi szabályozás közvetlen előzményének számító a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Btké.) vállalkozott, amely 1999. március 1. napjától a tiszta hatóanyag tartalom alapján számított mennyiségek szerint tartalmazta a leggyakrabban előforduló kábítószeres csekély mennyiségének felső és a jelentős mennyiség alsó határát. A Btké. a törvényben nem nevesített kábítószeres esetén a tiszta hatóanyag tartalom „élettani hatását” tekintette irányadónak a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény minősítésénél.

Kiemelendő, hogy a fogalomalkotás nehézségét minden esetben a szabályozás speciális tárgya okozza. A kábítószeres mennyiségének büntetőjogi meghatározása minden korban természettudományi megközelítést igényelt, ennek folytán a bírói jogértelmezés és a jogalkotás során is elengedhetetlen az érintett tudományterületek képviselőinek szakmai közreműködése.

Általánosan elmondható, hogy a régebben ismert, illetve széles körben elterjedt kábítószeres esetekben a mennyiségi határok egzakt, a joggyakorlat számára is könnyen értelmezhető definiálása a szakértők számára nem jelentett különösebb problémát. Ezzel szemben a rövidebb múltra visszatekintő vagy ritkábban azonosítható kábítószeres a mai napig komoly kihívást jelentenek a természettudományos mértékrendszer számára, ami a jogalkotás szempontjából azzal a következménnyel jár, hogy a mennyiségi értékhatárok jog nyelvére történő lefordításánál a bírói indítvány által kifogásolt fogalmak használata indokoltá válik.

A Btk. a természettudományok által általánosan elfogadott rendezőelv mentén definiálja az egyes kábítószeres mennyiségi értékhatárait. A Btk. 461. §-hoz fűzött miniszteri indokolás többek között rögzíti, hogy „A kábítószer csekély és jelentős mennyiségének fogalma a Btké.-ből átkerül a törvénybe. A 461. § (1) bekezdése szerinti felsorolás a leggyakrabban előforduló anyagok esetében

rögzíti a csekély mennyiségre irányadó határértéket. A mennyiségi határok a szakértői szerv állásfoglalásának megfelelően módosulnak: a törvény meghatározza a csekély (és a jelentős) mennyiség konkrét értékét a mepedron (4-metil-metkatinon) MDPV, metilon, 4-MEC, 4-fluoramfetamin és GHB (gamma-hidroxivajsav/gamma-hidroxibutánsav) esetén.”

Az indokolás az (1)-(2) bekezdésbe nem sorolt kábítószeres tekintetében konkrétan megjelöli azt a jogalkotás során felmerült természettudományos dilemmát és a szakértői szerv arra adott állásfoglalását, amely döntő szerepet játszott a hatályos szabályozás kialakításában. E szerint: „*egyéb anyagok esetében jelenleg a morfinbázis élettani hatását veszik alapul. A szakértői szerv szerint ez a „kötelező átváltás” bizonytalan jogalkalmazói gyakorlatot eredményez, ezért a törvény úgy rendelkezik, hogy ilyen esetekben a csekély mennyiség legfeljebb a tiszta hatóanyag tartalom hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagjának hétszerese.*” Ezen fogalmak alapján a bűncselekmény minősítése álláspontom szerint elvégezhető a büntető eljárás során, ugyanakkor e körben érdemes utalni a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) egyes rendelkezéseire is.

A Be. 75. § (1) bekezdése alapján a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során főszabályként a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni. A Be. 99. § (1) bekezdése szerint, ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakértőt kell alkalmazni. Az eljáró bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság a szakvélemény adására megfelelő kompetenciával rendelkező szakértőt a 102. § (1) bekezdésében meghatározott intézményi és személyi körből rendelhet ki. A szabad bizonyítási rendszer elvének megfelelően a Be. 78. §-a akként rendelkezik, hogy a büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási eljárás. A bizonyítás eszközeinek és a bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító ereje. A bíróság a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, és a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.

A bíróság ítélező tevékenysége során a büntető anyagi jog szabályai határozzák meg a döntés tartalmát, az eljárási szabályok, így a szabad bizonyítás elve a bírói döntéshozatal módját rögzítik. A kábítószerrel kapcsolatos büntetőeljárások során a bíróságok döntéshozatalát rendszerint több szakértő munkája segíti. A kábítószer mennyiségének, illetve annak tiszta hatóanyag tartalmának megállapításához igazságügyi vegyészszakértőt, míg a kábítószer fogyasztás igazolásához igazságügyi toxikológus szakértőt kell igénybe venni. A Btk. 461. § (4) bekezdése szerinti „*hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagja*” fordulat természettudományos megalapozása pedig az igazságügyi orvosszakértő kompetenciájába tartozik. A szakértők munkájuk során arra törekednek, hogy a feltett kérdésekre a tudományterületük általánosan elfogadott ismeretanyaga alapján kategorikus válaszokat adjanak, amennyiben ez nem lehetséges úgy, kötelesek a szakvéleményben feltüntetni az akadály okát.

Hangsúlyozni kell, hogy a beadványozó által vitatott értelmező rendelkezés az illetékes szakértői intézet által javasolt fogalom, amelynek célja egy olyan rendelkezés megalkotása volt, amely kellően absztrakt, azaz nem az adott elkövető vagy valamely konkrét fogyasztó személyétől függ a kábítószer mennyiségének meghatározása. A fogalomból nyelvtani és logikai értelmezéssel álláspontom szerint megállapítható, hogy olyan nem konkrétan beazonosítható személyről van szó, aki nem szokott hozzá általában a kábítószerhez. Az „*átlagos hatásos adag*” pedig egy orvos-/egészségügy-statisztikai szempontból átlagos súlyú és magasságú, egészséges emberre pszichoaktív hatást kifejtő mennyiséget jelenthet.

A Be. 4. § (2) bekezdésében szereplő alapelv alapján a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére. Ha a szakértő hiteles és kategorikus véleményt tud adni, és a megállapításai összhangban vannak az eljárás során beszerzett egyéb bizonyítékokkal, úgy a bíróság a kétséget kizáró módon bizonyított tények alapján megalapozott döntést tud hozni a terhelt büntetőjogi felelősségét illetően. Abban az esetben viszont, ha akár a szakvélemény, akár a rendelkezésre álló többi bizonyíték miatt nem lehetséges a terhelt terhére felhozott tények bizonyítása, úgy a bíróság számára nem marad más lehetőség, mint a terhelt felmentése, vagy a tett azonosság követelményének megfelelő és kétséget kizáró módon bizonyítható bűncselekményben történő marasztalás.

Az indokolás és a kodifikációs folyamat ismeretében egyértelműen kijelenthető, hogy a hatályos szabályozás kialakításakor a jogalkotó abból a célból vette át a természettudomány kompetens képviselői által kialakított mértékrendszert, hogy meghaladja a korábbi bizonytalan jogalkalmazást eredményező fogalmak használatát. Kiemelendő, hogy amennyiben az indítványozó által kifogásolt fogalmak valóban eltérő szakértői vélemények elkészítéséhez vezetnek, úgy elsősorban a Nemzeti Szakértő és Kutató Intézetnél célszerű ajánlás vagy módszertani levél kiadását, eltérő joggyakorlat kialakulása esetén pedig a Kúria jogértelmezését kezdeményezni. Mindezekre, továbbá a Be. garanciális rendelkezéseire is tekintettel megjegyezhető, hogy a bíró a Btk. 461. § (4) bekezdésének alkalmazásakor nem veszi át a jogalkotás funkcióját, a támadott szabályozás nem sérti az Alaptörvény C) cikkét.

3. Az Alaptörvény 28. cikkének sérelme

Az indítvány 3. oldalán az Alaptörvény XXVIII. cikként megjelölt rendelkezésnél az indítványozó valójában az Alaptörvény 28. cikkét idézi. Ezzel összefüggésben előadja, hogy a Btk. 461. § (4) bekezdésének egyes fogalmait a bíróság jogértelmezéssel nem tudja meghatározni, ugyanakkor nem fejt ki maradéktalanul, hogy emiatt a kifogásolt jogszabályi rendelkezés milyen alkotmányos indokok alapján tekinthető ellentétesnek az Alaptörvény 28. cikkével.

Az Alaptörvény 28. cikkének kifejezetten a bíróságok számára jogértelmezési kereteket kijelölő jellegét támasztja alá a kapcsolódó indokolás, miszerint e rendelkezés „...meghatározza a bírói jogértelmezés irányvonalait: a bíróságok jogalkalmazó tevékenységük ellátása során a jogszabályok szövegét azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban kötelesek értelmezni, ez azonban nem zárja ki az egyéb jogértelmezési formákat. Egyúttal a jogértelmezés kiindulópontjaként azt rögzíti, hogy a jogszabályok a józan észnek megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”. Emellett érdemes megvizsgálni az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 28. cikkével kapcsolatos (nemcsak a bírói indítványokkal összefüggő) gyakorlatát.

A 3176/2013. (X. 9.) AB határozat indokolása rögzítette, hogy „[a]z Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében az Alaptörvény 28. cikkében foglalt, a bíróságoknak címzett jogértelmezési segéd szabály azonban szintén nem tekinthető olyan Alaptörvényben biztosított jognak, amelynek sérelmére hivatkozva alkotmányjogi panaszt lehetne benyújtani {3084/2012. (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [6]}.”

A 28/2013. (X. 9.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „[a] 28. cikk szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nem csak jog, hanem kifejezett kötelesség: amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja (...) – 28. cikkel összhangban – úgy értelmezendő, hogy az egyedi ügyben eljáró bíró elsősorban köteles az alkalmazandó jogszabály normatartalmát

értelmezés útján az Alaptörvénnyel összhangba hozni, és csak ennek hiányában, másodsorban, tehát ha a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése kizárt, akkor jogosult – és egyben köteles – az Alkotmánybíróságnál a jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítását (illetve, ha az Alkotmánybíróság a jogszabály alaptörvény-ellenességét már megállapította, alkalmazásának kizárását) kezdeményezni.”

Erre a határozatra az Alkotmánybíróság a 3/2015. (II. 2.) AB határozatában is hivatkozott, amikor az Alaptörvény 28. cikkével összefüggésben rámutatott arra, hogy „[a]z Alaptörvénynek ez a rendelkezése a bíróságok számára alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélkező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék {ld. pl. 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33] és 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}.” Emellett azt is megállapította, hogy a bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján az Alaptörvény 28. cikke a bíróságoknak címzett jogértelmezési segédszabály, amely hangsúlyosan a bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatával összefüggésben jelenik meg. Minderre tekintettel álláspontom szerint a bíróság indítványában nem hivatkozhat sikerrel – a számára alkotmányos kötelezettséget előíró – Alaptörvény 28. cikkére, abban az esetben, ha egy alkalmazandó jogszabály kapcsán értelmezési nehézséget észlel. Ismételten megjegyzem, hogy abban az esetben, ha az indítványozó által kifogásolt fogalmak eltérő szakértői vélemények elkészítéséhez vezetnek, úgy elsősorban a Nemzeti Szakértő és Kutató Intézetnél célszerű ajánlás vagy módszertani levél kiadását, eltérő joggyakorlat kialakulása esetén pedig a Kúria jogértelmezését kezdeményezni.

4. Az Alaptörvény XV. cikkének sérelme

A bírói indítvány szerint hátrányosabb helyzetben vannak azok a terheltek, akiknél a Btk. 461. § (1)-(2) bekezdésben nem nevesített anyagot foglalnak le, mert a jogalkalmazás nem kiszámítható és a terhelt nincs tudatában annak, hogy adott esetben mekkora mennyiségű kábítószer birtokol. Ezzel összefüggésben, előjáróban szükséges jelezni, hogy álláspontom szerint az indítványozó nem fejt ki maradéktalanul, hogy a kifogásolt jogszabályi rendelkezés milyen alkotmányos indokok alapján tekinthető ellentétesnek az Alaptörvény XV. cikkének egyes idézett bekezdéseivel.

Az indítványozó nem mutatja be, hogy a támadott szabályozás az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése kapcsán kialakított ésszerűségi tesztnek miért nem felel meg. Az indítványozó nem tér ki arra sem, hogy az álláspontja szerint „hátrányosabb helyzetben lévő terheltek” homogén csoportot alkotnak-e azon terheltekkel, akiknél a Btk. 461. § (1)-(2) bekezdésben nevesített anyagot foglalnak le, és ha igen, akkor miért nem igazolható a csoporton belüli eltérő szabályozás. E körben indokolt utalni az Alkotmánybíróság 8/2015. (IV. 17.) AB határozatára, melyben megállapította, hogy „[b]üntetőjogi tárgyú döntéseiben az Alkotmánybíróság következetesen hangsúlyozza, hogy a bűncselekménnyé nyilvánításnál és a büntetési rendszer kialakításánál a törvényhozó szabadsága széles körben érvényesül.” Emellett megjegyzendő, hogy az eltérő, speciális kodifikációs megoldás választását – a 2. pontban bemutatott indokokra tekintettel – a természettudomány aktuális állása és az újonnan megjelenő kábítószer elleni büntetőjogi fellépés indokolja.

Továbbá ismételten szükséges utalni e körben a Be. 4. § (2) bekezdésében szereplő alapelvre, amely alapján a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére. Mindezek alapján a gyakorlatban nem kerülhetnek hátrányosabb helyzetbe azok a terheltek, akiknél a Btk. 461. § (1)-(2) bekezdésében nem nevesített kábítószer foglalnak le, hiszen a kábítószer mennyiségével

összefüggésben esetlegesen felmerülő bizonyítási nehézségek semmiképpen sem értékelhetőek a terhükre.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése az alapjogok egyenlőségét és a diszkrimináció tilalmát tartalmazza. {Lásd: 3116/2016. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [50]–[52], 3073/2015. (IV. 23.) AB határozat, Indokolás [54]–[57]; 3206/2014. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [27]–[29]; 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [37]–[43]}. Az Alkotmánybíróság 3031/2017. (III. 7.) AB határozatában megállapította, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében tételesen felsorolt tulajdonságok mellett az „egyéb helyzet szerinti különbségtétel” fordulat nyújt garanciát arra, hogy az előre nem látható, de a felsorolásban szereplő tulajdonságokkal döntő hasonlóságot mutató helyzetben élő személyeket, illetőleg ezen személyek csoportjait se érhesse hátrányosan sújtó különbségtétel. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor kifejtette, hogy *«[a]z Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerinti nyílt felsorolás ugyanakkor nem bővíthető korlátlanul. „Nem nyújt védelmet olyan személyeknek, akiket valamely szabály ugyan éppen hátrányosan érint, de mégsem diszkriminál. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkriminációtilalom ugyanis csupán olyan élethelyzeteket ölelhet át, amelyekben az emberek önazonosságát, identitását meghatározó lényegi tulajdonságuk miatt előítéllettel, vagy társadalmi kirekesztéssel néznek szembe. Vagyis a diszkriminációtilalom alkotmányos klauzulája elsődlegesen a társadalom személyben rejlő és tetszés szerint nem változtatható tulajdonság mentén elkülönülő csoportjainak védelmét szolgálja.»* {3206/2014. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [27]}» **Erre tekintettel álláspontom szerint téves a bírói indítvány azon megközelítése, miszerint az „egyéb helyzet szerinti különbségtétel” fordulat keretében utal azon terheltekre, akiknél a Btk. 461. § (1)–(2) bekezdésben nem nevesített anyagot foglalnak le, hiszen ez nem tekinthető olyan élethelyzeteknek, amelyben a terhelt önazonossága, identitása érintett lenne.**

5. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének sérelme

Az indítvány szerint a tisztességes eljárás követelményébe ütközik, hogy a bíróság a terhelt esetleges bűnösségét olyan szakértői véleményre, mint bizonyítási eszközre vagy önkényes jogértelmezésre alapítsa, mely az interneten hozzáférhető ajánlásokon alapszik. E körben érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy maga az indítvány rögzíti, hogy a szakértők a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ ajánlásának hiányára hivatkoznak (lásd indítvány 4. oldal), ebből viszont az is következik, hogy az ajánlás megléte a jogalkalmazás nehézségeit kiküszöbölné.

Az Alkotmánybíróság 8/2015. (IV. 17.) AB határozata megállapította, hogy *„[a] büntető igazságszolgáltatás alkotmányos garanciarendszerét az Alaptörvény XXVIII. cikke rögzíti. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének értelmezésével nevesíthetők a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát kitöltő ún. részjogosítványok. Ezek különösen: a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás tisztességessége, a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és pártatlanság kivánalma, továbbá az ésszerű időn belüli elbírálás. A szabály de facto nem rögzíti, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége.”* Az indítvány (az előző bekezdésben kifejtettekén túl) ugyanakkor nem tárja fel, hogy a szakértői vélemény vélt megalapozatlansága milyen alkotmányjogi indokok mentén sérti a tisztességes eljárás követelményét és annak részjogosítványait.

Az Alkotmánybíróság 3119/2016. (VI. 21.) AB végzésére hivatkozással megjegyezhető továbbá, hogy az Alkotmánybíróság – igaz alkotmányjogi panaszok vizsgálatához kapcsolódó – gyakorlata alapján *„[a]z Alkotmánybíróság nem vizsgálja azt sem, hogy az indokolásban megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és előadott érveket,*

vagy a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat {3309/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [5]}.” Ezzel összefüggésben szükséges visszautalni a Be. – 2. pontban idézett – egyes rendelkezéseire [4. §; 75. §; 78. §; 99. §; 102. §], amely alapján egyértelmű, hogy a tisztességes eljárás követelménye a bíró és a szakértő kötelezettségeire, valamint a bemutatott alapelvekre tekintettel jogszabályi szinten biztosítva van.

Bár nem egyértelműen, de az indítvány az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdését idézve arra az álláspontra jut, hogy valamennyi kábítószer vonatkozásában szükséges a csekély, jelentős és különösen jelentős mennyiségnek megfelelő tömeg jogalkotó általi pontos meghatározása. Ehelyütt ismételten megjegyzendő, hogy a hatályos büntetőjogi szabályozásban a kábítószerrel kapcsolatban elkövetett bűncselekmények minősítése elsősorban azon alapul, hogy az elkövetési magatartás a kábítószer kínálati vagy keresleti oldalhoz tartozik. A kábítószer mint elkövetési tárgy mennyisége csupán ezt követően van hatással a bűncselekmény minősítésére, amelyet a Btk. 461. § (4) bekezdése – a szabályozás 2. pontban bemutatott speciális jellegére tekintettel – a szakértői szerv állásfoglalását figyelembe véve, az indítvány által vitatott fogalmakkal pontosan meghatároz.

6. Az Alaptörvény B) cikkének sérelme

Az indítványozó bíró az indítvány legvégén – hosszabb alkotmányjogi indokolás nélkül – a támadott rendelkezéssel kapcsolatban az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiságból következő jogbiztonság követelményének sérelmét állítja.

Ezzel összefüggésben szükséges utalni az Alkotmánybíróság 28/2013. (X. 9.) AB határozatára, melyben rögzítette, hogy az Alaptörvény nem zárja ki, hogy a bíró az Alaptörvény bármely rendelkezésére, illetve annak kapcsán bármely összefüggésre, így a B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság elvére, és annak részét képező normavilágosság követelményére hivatkozzon. Az Alkotmánybíróság azonban az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontját, 26. cikk (1) bekezdését, R) cikkét és 28. cikkét, valamint az Abtv. 25. §-át és 52. §-át is figyelembe vevő együttes értelmezése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a bírónak a jogszabály Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára vonatkozó kezdeményezési jogosultságának gyakorlása során a B) cikkel összefüggésben tekintettel kell lennie meghatározott szempontokra. E körben az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy a bírói indítvány indokolásának az Alaptörvény valamely rendelkezésével való ellentétet kell határozottan állítania és alátámasztania, amely ellentét azonban nem merülhet ki egy esetleges értelmezési nehézségben. **Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján a bírónak nem elegendő önmagában a jogbiztonság elvének részét képező normavilágosság követelményének sérelmére hivatkoznia sem azon az alapon, hogy nem tudja megállapítani az ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket, sem azon az alapon, hogy nem tudja azokat egyértelműen értelmezni. Erre tekintettel álláspontom szerint jelen esetben a bírói indítvány hivatkozása hiányos.**

Az Alkotmánybíróság a 3038/2016. (III. 3.) AB határozatában megállapította, hogy „az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata értelmében nem felel meg a követelménynek, ha a norma semmilyen értelmezési módszerrel nem értelmezhető [például a 44/1997. (VII. 19.) AB határozat, ABH 1997, 309.], vagy ha az értelmezhetetlenség a norma hiányos jellegéből fakad [15/1998. (I. 8.) AB határozat, ABH 1998, 136.], illetve ha a norma olyan kifejezéseket tartalmaz, amelyek a jelenlegi társadalmi-gazdasági berendezkedés folytán váltak értelmezhetetlen kategóriává [29/1993. (I. 4.) AB határozat, ABH 1993, 229, 230.]” Az idézett határozat indokolásában az Alkotmánybíróság ugyanakkor azt is rögzítette, hogy «[a] nyelvi megfogalmazás fogalmi,

kifejezései azonban mindig általánosak. „Így adott esetben mindig kérdéses lehet, hogy a konkrét történeti tényállás a jogi normában szereplő fogalom körébe tartozik-e. A jogalkalmazás az általános és elvont módon megfogalmazott jogi normák konkrét, egyedi esetekre való vonatkoztatása, amelynek során minden jogszabály értelmezésre szorul. Ha egy jogszabály tényállása túl részletező, túl szűk, túlságosan eseti, az megköti a jogalkalmazót, és megakadályozza, megnehezíti, hogy a jogszabály az életviszonyok szabályozásában betöltse szerepét. Ha pedig egy jogszabály törvényi tényállása túl elvont, túl általános, akkor a jogszabály rendelkezése a jogalkalmazó belátása szerint kiterjeszhető vagy leszűkíthető.” [1160/B/1992. AB határozat, ABH 1992, 608.]» Az idézett határozat indokolásából különösképpen indokolt hivatkozni arra a megállapításra is, miszerint: „Egy nyitott, az absztrakció magas szintjén megfogalmazott generálklauzula [...] minden esetben értelmezésre szoruló jogfogalmat jelent. A generálklauzulák jogrendünk integráns részét képezik, ugyanúgy, mint a részletező, kazuisztikus normák (801/B/2002. AB határozat, ABH 2008, 1899, 1904.). A 847/B/1996. AB határozatában az Alkotmánybíróság megállapította, hogy »[a] jogalkotóknak a normavilágosság követelményeinek megfelelő jogszabályszöveget kell kibocsátaniuk. A jogalkotó feladata az, hogy a jogi szabályozás körébe vont életviszonyokat megfelelő rendelkezésekkel szabályozza. Az már egyfelől az életviszonyok, másfelől a szabályozás jellegétől függ, hogy a rendelkezés ad-e mérlegelési vagy értelmezési jogkört a jogalkalmazó szerveknek vagy sem. Esetenként a jogi szabályozás zárt, tételes felsorolást tartalmaz, amelyet a jogalkalmazó szervek nem bővíthetnek. Előfordulhat azonban, hogy a szabályozni kívánt társadalmi viszonyok annyira sokrétűek és változatosak, hogy az említett szabályozási mód alkalmazása szóba sem jöhet. Ilyenkor a jogszabály vagy tartalmi ismérvek alapján határozza meg a személyek, tárgyak, szolgáltatások ama körét, amelyre valamely rendelkezés irányadó, vagy példálózó felsorolást foglal magában.« (ABH 1996, 644, 645.) Az 55/2001. (XI. 29.) AB határozatában az Alkotmánybíróság hangsúlyozta továbbá, hogy bizonyos esetekben éppen nem a részletező, hanem az általános, keretjellegű szabályozás segíti elő a jogbiztonságot.” (34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [97]).

Álláspontom szerint a támadott rendelkezés vitatott fogalmaira szükség van, mert minden létező kábítószerre a csekély mennyiség pontos értékének a meghatározása olyan szabályozási módot jelentene, amely a szabályozni kívánt kör sokrétűségére és változatosságára tekintettel nem megvalósítható.

7. Összegzés

A Btk. 461. § (1)-(2) bekezdésében nem nevesített kábítószeres mennyiségi meghatározására vonatkozó 461. § (4) bekezdés rendelkezései az indítványban szereplő okokból – a fentiekben bemutatottak alapján – nem kifogásolhatóak, azok megfelelő alkotmányos alapon nyugszanak.

Végezetül ismételtén szükséges hangsúlyozni, hogy amennyiben az indítványozó által kifogásolt fogalmak valóban eltérő szakértői vélemények elkészítéséhez vezetnek, elsősorban a Nemzeti Szakértő és Kutató Intézetnél célszerű ajánlás vagy módszertani levél kiadását, eltérő joggyakorlat kialakulása esetén pedig a Kúria jogértelmezését kezdeményezni.

Kérem tájékoztatásom szíves elfogadását.

Budapest, 2017. május „24.”

Tisztelettel:

Dr. Trócsányi László
Miniszter

